

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια (1. Dīgha
Nikāya - Aṭṭhakathā)

1. Σχόλια για το κεφάλαιο για το σύνολο της ηθικής
(1. Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathā)

3. Σχόλια για την ομιλία στον Αμπάττα
(3. Ambaṭṭhasuttavaṇṇanā)

PaliVerse

1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια

1. Σχόλια για το κεφάλαιο για το σύνολο της ηθικής

3. Ambaṭṭhasuttavaṇṇanā

Addhānagamanavaṇṇanā

254. Evaṃ me sutāṃ...pe... kosalesūti ambaṭṭhasuttaṃ. Tatrāyaṃ apubbapadavaṇṇanā. Kosalesūti kosalā nāma jānapadino rājakumārā. Tesāṃ nivāso ekopi janapado rūḷhīsaddena kosalāti vuccati, tasmīṃ kosalesu janapade. Porāṇā panāhu - yasmā pubbe mahāpanādaṃ rājakumāraṃ nānānāṭakādīni disvā sitamattampi akarontaṃ sutvā rājā āha - “yo mama puttaṃ hasāpeti, sabbālaṅkārena naṃ alaṅkaromī”ti. Tato naṅgalānipi chaḍḍetvā mahājanakāye sannipatite manussā sātirekāni sattavassāni nānākīlāyo dassetvāpi taṃ hasāpetuṃ nāsakkhiṃsu, tato sakko devarājā nāṭakaṃ pesesi, so dibbanāṭakaṃ dassetvā hasāpesi. Atha te manussā attano attano vasanokāsābhimukhā pakkamiṃsu. Te paṭipathe mittasuhajjādayo disvā paṭisanthāraṃ karontā - “kacci bho kusalaṃ, kacci bho kusala”nti āhaṃsu. Tasmā taṃ “kusala”nti vacanaṃ upādāya so padeso kosalāti vuccatīti.

Cārikaṃ caramānoti addhānagamaṃ gacchanto. Cārikā ca nāmesā bhagavato duvidhā hoti - turitacārikā ca, aturitacārikā ca. Tattha dūrepi bodhaneyyapuggalaṃ disvā tassa bodhanatthāya sahasā gamaṇaṃ turitacārikā nāma, sā mahākassapassa paccuggamanādīsu daṭṭhabbā. Bhagavā hi mahākassapattheraṃ paccuggacchanto muhuttēna tigāvutaṃ maggaṃ agamāsi. Āḷavakassatthāya tiṃsayojanaṃ, tathā aṅgulimālassa. Pakkusātissa pana pañcacattālīsayajanaṃ. Mahākappinassa vīsayajanasataṃ. Dhaniyassatthāya sattayajanasatāni agamāsi. Dhammasenāpatino saddhivihārikassa vanavāsītissasāmaṇerassa tigāvutādhikaṃ vīsayajanasataṃ.

Ekadivasāṃ kira thero - “tissasāmaṇerassa santikaṃ, bhante, gacchāmī”ti āha. Bhagavā - “ahampi gamissāmī”ti vatvā āyasmantaṃ ānandaṃ āmantesi - “ānanda, vīsatisahassānaṃ chaḷabhiññānaṃ ārocehi, bhagavā kira vanavāsissa tissasāmaṇerassa santikaṃ gamissatī”ti. Tato dutiyadivase vīsatisahassakhīṇāsavaparivāro ākāse uppatitvā vīsatiyojanasatamatthake tassa gocaragāmadvāre otaritvā cīvaraṃ pārūpi. Taṃ kammantaṃ gacchamānā manussā disvā - “satthā no āgato, mā kammantaṃ agamitthā”ti vatvā āsanāni pañṇāpetvā yāguṃ datvā pātārāsabhattaṃ karontā - “kuhiṃ, bhante, bhagavā gacchatī”ti daharabhikkhū pucchiṃsu. Upāsakā na bhagavā aññattha gacchatī, idheva tissasāmaṇerassa dassanattāyāgatoti. Te - “amhākaṃ kulūpakassa kira therassa dassanattāyā satthā āgato, no vata no thero oramattako”ti somanassajātā ahesuṃ.

Atha kho bhagavato bhattakiccapariyosāne sāmaṇero gāme piṇḍāya caritvā - “upāsakā, mahābhikkhusaṅgho”ti pucchi. Athassa te “satthā, bhante, āgato”ti ārocesuṃ. So bhagavantaṃ upasaṅkamitvā piṇḍapātena āpucchi. Satthā tassa pattaṃ hatthēna gahetvā - “alaṃ, tissa, niṭṭhitaṃ bhattakicca”nti āha. Tato upajjhāyaṃ āpucchitvā attano pattāsane nisīditvā bhattakiccamakāsi. Athassa

bhattakiccapariyosāne satthā maṅgalaṃ vatvā nikkhamitvā gāmadvāre tathā - “kataro te, tissa, vasanaṭṭhānaṃ gatamaggo”ti āha. Ayaṃ bhagavāti. Maggaṃ desayamāno purato yāhi tissāti. Bhagavā kira sadevakassa lokassa maggadesakopi samāno sakale tigāvute magge ‘sāmaṇeraṃ daṭṭhuṃ lacchāmī’ti taṃ maggadesakaṃ akāsi.

So attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā bhagavato vattamakāsi. Atha naṃ bhagavā - “kataro te, tissa, caṅkamo”ti pucchitvā tatha gantvā sāmaṇerassa nisīdanapāsāṇe nisīditvā - “tissa, imasmiṃ tṭhāne sukhaṃ vasi”ti pucchi. So āha - “āma, bhante, imasmiṃ tṭhāne vasantassa sīhabyagghahatthimigamorādīnaṃ saddaṃ suṇato araṇṇasaṇṇā uppajjati, tāya sukhaṃ vasāmī”ti. Atha naṃ bhagavā - “tissa, bhikkhusaṅghaṃ sannipātehi, buddhadāyajjaṃ te dassāmī”ti vatvā sannipatite bhikkhusaṅghe upasampādetvā attano vasanaṭṭhānameva agamāsīti. Ayaṃ turitacārikā nāma. Yaṃ pana gāmanigamapaṭipāṭiyā devasikaṃ yojanadvijoyanavasena piṇḍapāṭacariyādīhi lokaṃ anuggaṇhantassa gamanaṃ, ayaṃ aturitacārikā nāma.

Imaṃ pana cārikaṃ caranto bhagavā mahāmaṇḍalaṃ, majjhimamaṇḍalaṃ, antomaṇḍalanti imesaṃ tiṇṇaṃ maṇḍalānaṃ aññatarasmiṃ carati. Tattha mahāmaṇḍalaṃ navayojanasatikaṃ, majjhimamaṇḍalaṃ chayojanasatikaṃ, antomaṇḍalaṃ tiyojanasatikaṃ. Yadā mahāmaṇḍale cārikaṃ caritukāmo hoti, mahāpavāraṇāya pavāretvā pāṭipadadivase mahābhikkhusaṅghaparivāro nikkhamati. Samantā yojanasataṃ ekakolāhalaṃ hoti. Purimaṃ purimaṃ āgatā nimantetuṃ labhanti. Itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro mahāmaṇḍale osarati. Tattha bhagavā tesu tesu gāmanigamesu ekāhaṃ dvīhaṃ vasanto mahājanaṃ āmisappaṭiggahena anuggaṇhanto dhammadānena cassa vivaṭṭasannissitaṃ kusalaṃ vaḍḍhento navahi māsehi cārikaṃ pariyosāpeti. Sace pana antovasse bhikkhūnaṃ samathavipassanā taruṇā honti, mahāpavāraṇāya apavāretvā pavāraṇāsaṅghaṃ datvā kattikapuṇṇamāyaṃ pavāretvā migasirassa paṭhamapaṭipadadivase mahābhikkhusaṅghaparivāro nikkhamitvā majjhimamaṇḍale osarati. Aññenapi kāraṇena majjhimamaṇḍale cārikaṃ caritukāmo catumāsāṃ vasitvā nikkhamati. Vuttanayeneva itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro majjhimamaṇḍale osarati. Bhagavā purimanayeneva lokaṃ anuggaṇhanto atṭhahi māsehi cārikaṃ pariyosāpeti. Sace pana catumāsāṃ vutthavassassāpi bhagavato veneyyasattā aparipakkindriyā honti, tesāṃ indriyaparipākaṃ āgamayamāno aparampi ekamāsāṃ vā dvitacatumāsāṃ vā tattheva vasitvā mahābhikkhusaṅghaparivāro nikkhamati. Vuttanayeneva itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro antomaṇḍale osarati. Bhagavā purimanayeneva lokaṃ anuggaṇhanto sattahi vā chahi vā pañcahi vā catūhi vā māsehi cārikaṃ pariyosāpeti. Iti imesu tīsu maṇḍalesu yattha katthaci cārikaṃ caranto na cīvarādi hetu carati. Atha kho ye duggatabālajijñabyādhitā, te kadā tathāgataṃ āgantvā passissanti. Mayi pana cārikaṃ carante mahājano tathāgatassa dassanaṃ labhissati. Tattha keci cittāni pasādessanti, keci mālādīhi pūjessanti, keci kaṭacchubhikkhaṃ dassanti, keci micchādassanaṃ pahāya sammādiṭṭhikā bhavissanti. Taṃ nesaṃ bhavissati dīgharattaṃ hitāya sukhāyāti. Evaṃ lokānukampakāya cārikaṃ carati.

Api ca catūhi kāraṇehi buddhā bhagavanto cārikaṃ caranti, jaṅghavīhāravasena sarīraphāsukatthāya, atthupattikālābhikaṅkhanatthāya, bhikkhūnaṃ sikkhāpadapaṇṇāpanatthāya, tattha tattha paripākagatindriye bodhaneyyasatte bodhanatthāyāti. Aparehipi catūhi kāraṇehi buddhā bhagavanto cārikaṃ caranti

buddhaṃ saraṇaṃ gacchissantīti vā, dhammaṃ, saṅghaṃ saraṇaṃ gacchissantīti vā, mahatā dhammavassena catasso parisā santappessāmīti vā. Aparehipi pañcahi kāraṇehi buddhā bhagavanto cārikaṃ caranti pañātipātā viramissantīti vā, adinnādānā, kāmesumicchācārā, musāvādā, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā viramissantīti vā. Aparehipi aṭṭhahi kāraṇehi buddhā bhagavanto cārikaṃ caranti - paṭhamam jhānaṃ paṭilabhissantīti vā, dutiyam jhānaṃ...pe... nevasaññānāsaññāyatanaśamāpattiṃ paṭilabhissantīti vā. Aparehipi aṭṭhahi kāraṇehi buddhā bhagavanto cārikaṃ caranti - sotāpattimaggam adhigamissantīti vā, sotāpattiphalaṃ...pe... arahattaphalaṃ sacchikarissantīti vāti. Ayaṃ aturita-cārikā, idha cārikāti adhippetā. Sā panesā duvidhā hoti - anibaddhacārikā ca nibaddhacārikā ca. Tattha yaṃ gāmanigamanagarapaṭipāṭivasena carati, ayaṃ anibaddhacārikā nāma. Yaṃ panekasseva bodhaneyyasattassatthāya gacchati, ayaṃ nibaddhacārikā nāma. Esā idha adhippetā.

Tadā kira bhagavato pacchimayāmakiccapariyosāne dasasahassilokadhātuyā ñāṇajālaṃ pattharivā bodhaneyyabandhave oloketassa pokkharasātibrāhmaṇo sabbaññutaññāṇajālassa anto pavitṭho. Atha bhagavā ayaṃ brāhmaṇo mayhaṃ ñāṇajāle paññāyati, “atthi nu khvassa upanissayo”ti vīmaṃsanto sotāpattimaggassa upanissayaṃ disvā - “eso mayi etaṃ janapadaṃ gate lakkhaṇapariyesanattamaṃ ambaṭṭhaṃ antevāsiṃ paṇiṇissati, so mayā saddhiṃ vādapaṭivādaṃ katvā nānappakāraṃ asabbhivākyam vakkhati, tamahaṃ dametvā nibbisevanaṃ karissāmi. So ācariyassa kathessati, athassācariyo taṃ kathaṃ sutvā āgamma mama lakkhaṇāni pariyesissati, tassāhaṃ dhammaṃ desessāmi. So desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahissati. Desanā mahājanassa saphalā bhavissatī”ti pañcabhikkhusataparivāro taṃ janapadaṃ paṭipanno. Tena vuttaṃ - “kosalesu cārikaṃ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṃ pañcamattehi bhikkhusatehī”ti.

Yena icchānaṅgalanti yena disābhāgena icchānaṅgalaṃ avasaritabbaṃ. Yasmiṃ vā padese icchānaṅgalaṃ. Ijjhānaṅgalantipi pāṭho. Tadavasarīti tena avasari, taṃ vā avasari. Tena disābhāgena gato, taṃ vā padesaṃ gatoti attho. Icchānaṅgale viharati icchānaṅgalavanasaṇḍeti icchānaṅgalaṃ upanissāya icchānaṅgalavanasaṇḍe sīlakhandhāvāraṃ bandhitvā samādhikontaṃ ussāpetvā sabbaññutaññāṇasaṃ parivattayamāno dhammarājā yathābhirucitena vihārena viharati.

Pokkharasātivatthuvaṇṇanā

255. Tena kho pana samayenāti yena samayena bhagavā tattha viharati, tena samayena, tasmīṃ samayeti ayamattho. Brahmaṃ aṇatīti brāhmaṇo, mante sajjhāyatīti attho. Idameva hi jātibrāhmaṇānaṃ niruttivacanaṃ. Ariyā pana bāhitapāpattā brāhmaṇāti vuccanti. Pokkharasātīti idaṃ tassa nāmaṃ. Kasmā pokkharasātīti vuccati. Tassa kira kāyo setapokkharasadiso, devanagare ussāpitarajatatorāṇaṃ viya sobhati. Sīsaṃ panassa kāḷavaṇṇaṃ indanīlamaṇimayaṃ viya. Massupi candamaṇḍale kāḷamegharāji viya khāyati. Akkhīni nīluppalasadisāni. Nāsā rajatapanālikā viya suvaṭṭitā suparisuddhā. Hatthapādatalāni ceva mukhadvāraṇca katalākhārasaparikkammaṃ viya sobhati, ativiya sobhaggappatto brāhmaṇassa attabhāvo. Arājake ṭhāne rājānaṃ kātuṃ yuttamimaṃ brāhmaṇaṃ. Evamesa sassiriko. Iti naṃ pokkharasadisattā pokkharasātīti sañjānanti.

Ayaṃ pana kassapasammāsambuddhakāle tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū dasabalassa dānaṃ datvā dhammadesanaṃ sutvā devaloke nibbatti. So tato manussalokamāgacchanto mātukucchivāsaṃ jigucchitvā himavantapadese mahāsare padumagabbhe nibbatti. Tassa ca sarassa avidūre tāpaso paṇṇasālāya vasati. So tīre t̥hito taṃ padumaṃ disvā - “idaṃ padumaṃ avasesapadumehi mahantataraṃ. Pupphitaḥkāle naṃ gahessāmī”ti cintesi. Taṃ sattāhenāpi na pupphati. Tāpaso kasmā nu kho idaṃ sattāhenāpi na pupphati. Handa naṃ gahessāmīti otarivā gaṇhi. Taṃ tena nālato chinnaṃattamaṃyeva pupphitaṃ. Athassabbhantare suvaṇṇacuṇṇapiṇjaraṃ viya rajatabimbakaṃ padumareṇupīṇjaraṃ setavaṇṇaṃ dāraḥkaṃ addasa. So mahāpuṇṇo esa bhavissati. Handa naṃ paṭijaggāmīti paṇṇasālaṃ netvā paṭijaggitvā sattavassakālato paṭṭhāya tayo vede uggaṇhāpesi. Dārako tiṇṇaṃ vedānaṃ pāraṃ gantvā paṇḍito byatto jambudīpe aggabrāhmaṇo ahoṣi. So aparena samayena raṇṇo kosalassa sippaṃ dassesi. Athassa sippe pasanno rājā ukkaṭṭhaṃ nāma mahānagaraṃ brahmadeyyaṃ adāsi. Iti naṃ pokkhare sayitattā pokkharasātīti saṇjānanti.

Ukkaṭṭhaṃ ajjhāvasatīti ukkaṭṭhanāmake nagare vasati. Abhibhavitvā vā āvasati. Tassa nagarassa sāmiko hutvā yāya mariyādāya tattha vasitabbaṃ, tāya mariyādāya vasi. Tassa kira nagarassa vatthum ukkā t̥hapetvā ukkāsu jalamānāsu aggahesum, tasmā taṃ ukkaṭṭhanti vuccati. Okkaṭṭhantipi pāṭho, soyevattho. Upasaggavasena panettha bhummatthe upayogavacanaṃ veditabbaṃ. Tassa anupayogattā ca sesapadesu. Tattha lakkaṇaṃ saddasatthato pariyesitabbaṃ.

Sattussadanti sattehi ussaḍaṃ, ussannaṃ bahujaṇaṃ ākiṇṇamanussaṃ. Posāvanīyahatthiassamoramigādiānekaṣattasamākiṇṇaṇcāti attho. Yasmā panetaṃ nagaraṃ bahi āvijjhivā jātena hatthiassādīnaṃ ghāsatiṇena ceva gehacchādanatiṇena ca sampannaṃ. Tathā dārukaṭṭhehi ceva gehasambhāraḥkaṭṭhehi ca. Yasmā cassabbhantare vaṭṭacaturassādīsaṇṭhānā bahū pokkharāṇiyo jalajakusumavacittāni ca bahūni anekāni taḷākāni udakassa niccabharitāneva honti, tasmā satīṇakaṭṭhodakanti vuttaṃ. Saha dhaṇṇenāti sadhaṇṇaṃ pubbaṇṇāparaṇṇādibhedāṃ bahudhaṇṇasannicayanti attho. Ettāvatā yasmīṃ nagare brāhmaṇo setacchattaṃ ussāpetvā rājālīlāya vasati, tassa samiddhisampatti dīpitā hoti.

Rājato laddhaṃ bhoggaṃ rājabhoggaṃ. Kena dinnanti ce? Raṇṇā pasenadinā kosalena dinnāṃ. Rājadāyanti raṇṇo dāyabhūtaṃ, dāyajjanti attho. Brahmadeyyanti seṭṭhadeyyaṃ, chattaṃ ussāpetvā rājasaṅkhepena bhuṇṇitabanti attho. Atha vā rājabhogganti sabbaṃ chejjabhejjaṃ anusāsantena nadītthapabbatādīsu suṅkaṃ gaṇhantena setacchattaṃ ussāpetvā raṇṇā hutvā bhuṇṇitabbaṃ. Raṇṇā pasenadinā kosalena dinnāṃ rājadāyanti ettha taṃ nagaraṃ raṇṇā dinnattā rājadāyaṃ dāyakarājadīpanatthaṃ panassa “raṇṇā pasenadinā kosalena dinna”nti idaṃ vuttaṃ. Brahmadeyyanti seṭṭhadeyyaṃ. Yathā dinnāṃ na puna gahetabbaṃ hoti, nissatṭhaṃ pariccattaṃ. Evaṃ dinnanti attho.

Assosīti suṇi upalabhi, sotadvārasampattavacananigghosānusārena aṇṇāsi. Khoti avadhāraṇatthe padapūraṇamatte vā nipāto. Tattha avadhāraṇatthena assosi eva, nāssa koci savanantarāyo ahoṣīti ayamattho veditabbo. Padapūraṇena pana padabyaṇjanasiliṭṭhatāmattameva.

Idāni yamatthaṃ brāhmaṇo pokkharasāti assosi, taṃ pakāsento - “samaṇo khalu bho gotamo”tiādimāha. Tattha samitapāpattā samaṇoti veditabbo. Vuttañhetam - “samitāssa honti pāpakā akusalā dhammā”tiādi. Bhagavā ca anuttarena ariyamaggena samitapāpo. Tenassa yathābhūtaguṇādhigatametaṃ nāmaṃ, yadidaṃ samaṇoti. Khalūti anussavanatthe nipāto. Bhoti brāhmaṇajāṭisamudāgataṃ ālapanamattaṃ. Vuttampi cetam - “bhovādī nāma so hoti, sace hoti sakiñcano”ti. Gotamoti bhagavantam gottavasena parikitteti. Tasmā samaṇo khalu bho gotamoti ettha samaṇo kira bho gotamagottoti evamattho daṭṭhabbo.

Sakyaputtoti idaṃ pana bhagavato uccākulaparidīpanaṃ. Sakyakulā pabbajitoti saddhāpabbajitabhāvaparidīpanaṃ. Kenaci pārijuññaena anabhibhūto aparikkhīnaṃyeva taṃ kulaṃ pahāya saddhāya pabbajitoti vuttaṃ hoti. Tato paraṃ vuttatthameva. Taṃ kho panātiādi sāmāññaphale vuttameva. Sādhū kho panāti sundaraṃ kho pana. Atthāvahaṃ sukhāvahanti vuttaṃ hoti. Tathārūpānaṃ arahatanti yathārūpo so bhavaṃ gotamo, evarūpānaṃ yathābhūtaguṇādhigamena loke arahantoti laddhasaddhānaṃ arahataṃ. Dassanaṃ hotīti pasādasommāni akkhīni ummīletvā dassanamattampi sādhu hotīti, evaṃ ajjhāsayaṃ katvā.

Ambatṭhamāṇavakathā

256. Ajjhāyakoti idaṃ - “na dānime jhāyanti, na dānime jhāyantīti kho, vāsetṭha, ajjhāyakā ajjhāyakā tveva tatiyaṃ akkharaṃ upanibbatta”nti, evaṃ paṭhamakappikakāle jhānavirahitānaṃ brāhmaṇānaṃ garahavacanaṃ. Idāni pana taṃ ajjhāyatīti ajjhāyako. Mante parivattetīti iminā atthena pasamsāvacanaṃ katvā voharanti. Mante dhāretīti mantadharo.

Tiṇṇaṃ vedānanti iruvedayajurvedasāmavedānaṃ. Oṭṭhapahatakaraṇavasena pāraṃ gatoti pāragū. Saha nighaṇḍunā ca keṭubhena ca sanighaṇḍukeṭubhānaṃ. Nighaṇḍūti nighaṇḍurukkhādīnaṃ vevacanapakāsakaṃ satthaṃ. Keṭubhanti kiriyākappavikappo kavīnaṃ upakārāvahaṃ satthaṃ. Saha akkharappabhedena sākkharappabhedānaṃ. Akkharappabhedoti sikkhā ca nirutti ca. Itihāsapañcamānanti āthabbaṇavedaṃ catutthaṃ katvā itiha āsa, itiha āsāti īdisavacanapaṭisaṃyutto purāṇakathāsāṅkhāto itihāso pañcamo etesanti itihāsapañcamā, tesam itihāsapañcamānaṃ vedānaṃ.

Padam tadavasesaṇca byākaraṇaṃ adhīyati vedeti cāti padako veyyākaraṇo. Lokāyataṃ vuccati vitaṇḍavādasatthaṃ. Mahāpurisalakkhaṇanti mahāpurisānaṃ buddhādīnaṃ lakkhaṇadīpakam dvādasasahassaganthapamāṇaṃ satthaṃ. Yattha soḷasasahassagāthāparimāṇā buddhamantā nāma ahesuṃ, yesaṃ vasena iminā lakkhaṇena samannāgatā buddhā nāma honti, iminā paccekabuddhā, iminā dve aggasāvakā, asīti mahāsāvakā, buddhamātā, buddhapitā, aggupaṭṭhāko, aggupaṭṭhāyikā, rājā cakkavattīti ayaṃ viseso paññāyati.

Anavayoti imesu lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anūno paripūrakārī, avayo na hotīti vuttaṃ hoti. Avayo nāma yo tāni atthato ca ganthato ca sandhāretuṃ na sakkoti. Anuññātapaṭiññātoti anuññāto ceva paṭiññāto ca. Ācariyenassa “yaṃ ahaṃ jānāmi, taṃ tvaṃ jānāsī”tiādinā anuññāto. “Āma ācariyā”ti attanā tassa paṭivacanadānapaṭiññāya paṭiññātoti attho. Katarasmiṃ adhikāre? Sake ācariyake tevijjake pāvacane. Esa kira brāhmaṇo cintesi “īmasmiṃ loke ‘ahaṃ buddho, ahaṃ buddho’ti uggaṭassa nāmaṃ gahetvā bahū janā vicaranti. Tasmā na me anussavamatteneva upasaṅkamituṃ yuttaṃ. Ekaccañhi upasaṅkamantassa apakkamanampi garu hoti, anatt hopi uppajjati. Yaṃnūnāhaṃ mama antevāsikaṃ

pesetvā - ‘buddho vā, no vā’ti jānitvāva upasaṅkameyya’nti, tasmā māṇavaṃ āmantetvā ayaṃ tātātiādimāha.

257. Taṃ bhavantanti tassa bho gotamassa. Tathā santaṃ yevāti tathā satoyeva. Idhāpi hi itthambhūtākhyānatthavaseneva upayogavacanaṃ.

258. Yathā kathaṃ panāhaṃ, bho, tanti ettha kathaṃ panāhaṃ bho taṃ bhavantaṃ gotamaṃ jānissāmi, yathā sakkā so ñātum, tathā me ācikkhāhīti attho. Yathāti vā nipātamattamevetam. Kathanti ayaṃ ākārappucchā. Kenākārenāhaṃ taṃ bhavantaṃ gotamaṃ jānissāmīti attho. Evaṃ vutte kira naṃ upajjhāyo “kiṃ tvaṃ, tāta, pathaviyaṃ tthito, pathaviṃ na passāmīti viya; candimasūriyānaṃ obhāse tthito, candimasūriye na passāmīti viya vadasī”tiādīni vatvā jānanākāraṃ dassento āgatāni kho, tātātiādimāha.

Tattha mantesūti vedesu. Tathāgato kira uppajjissatīti paṭikacceva suddhāvāsā devā vedesu lakkhaṇāni pakkhipitvā buddhamantā nāmeteti brāhmaṇaveseneva vede vācenti. Tadanusārena mahesakkhā sattā tathāgataṃ jānissantīti. Tena pubbe vedesu mahāpurisalakkhaṇāni āgacchanti. Parinibbute pana tathāgate anukkamena antaradhāyanti. Tenetarahi natthīti. Mahāpurissassāti paṇidhisamādānaññakarūṇadiguṇamahato purisassa. Dveyeva gatiyoti dveyeva niṭṭhā. Kāmañcāyaṃ gatisaddo “pañca kho imā, sārīputta, gatiyo”tiādīsu bhavabhede vattati. “Gati migānaṃ pavana”ntiādīsu nivāsaṭṭhāne. “Evaṃ adhimattagatimanto”tiādīsu paññāyaṃ. “Gatigata”ntiādīsu viṣaṭabhāve. Idha pana niṭṭhāyaṃ vattatīti veditabbo.

Tattha kiñcāpi yehi lakkhaṇehi samannāgato rājā cakkavattī hoti, na teheva buddho hoti; jātisāmaññato pana tāniyeva tānīti vuccanti. Tena vuttaṃ - “yehi samannāgatassā”ti. Sace agāraṃ ajjhāvasatīti yadi agāre vasati. Rājā hoti cakkavattīti catūhi acchariyadhammehi, saṅgahavatthūhi ca lokaṃ rañjanato rājā, cakkaratanaṃ vatteti, catūhi sampatticakkehi vattati, tehi ca paraṃ vatteti, parahitāya ca iriyāpathacakkānaṃ vatto etasmiṃ atthīti cakkavattī. Ettha ca rājāti sāmāññaṃ. Cakkavattīti visesaṃ. Dhammena caratīti dhammiko. Ñāyena samena vattatīti attho. Dhammena rajjaṃ labhitvā rājā jātoti dhammarājā. Parahitadhammakaraṇena vā dhammiko. Attahitadhammakaraṇena dhammarājā. Caturantāya issaroti caturanto, catusamuddaantāya, catubbidhadīpavibhūsitāya pathaviyā issaroti attho. Ajjhattaṃ kopādipaccatthike bahiddhā ca sabbarājāno vijetīti vijitāvī. Janapadatthāvariyaṃ pattoti janapade dhuvabhāvaṃ thāvarabhāvaṃ patto, na sakkā kenaci cāletum. Janapado vā tamhi thāvariyaṃ patto anuyutto sakammanirato acalo asampavedhīti janapadatthāvariyaṃ patto.

Seyyathidanti nipāto, tassa cetāni katamānīti attho. Cakkaratanantiādīsu cakkāñca, taṃ ratijananatṭhena ratanañcāti cakkaratanaṃ. Esa nayo sabbattha. Imesu pana ratanesu ayaṃ cakkavattirājā cakkaratanaṃ ajitaṃ jināti, hatthiassaratanehi vijite yathāsukhaṃ anucarati, pariṇāyakaranena vijitamanurakkhati, avasesehi upabhogasukhamanubhavati. Paṭhamena cassa ussāhasattiyogo, pacchimena mantasattiyogo, hatthiassagahapatiratanehi pabhusattiyogo suparipuṇṇo hoti, itthimaṇiratanehi tividhasattiyogaphalaṃ. So itthimaṇiratanehi bhogasukhamanubhavati, sesehi issariyasukhaṃ. Visesto cassa purimāni tīṇi adosakusalamūlajanitakammānubhāvena sampajjanti, majjhimāni

alobhakusalamūlajanitakammānubhāvena, pacchimamekaṃ
amohakusalamūlajanitakammānubhāvenāti veditabbaṃ. Ayamettha saṅkhepo.
Vitthāro pana bojjhaṅgasamṃyutte ratanasuttassa upadesato gahetabbo.

Parosahassanti atirekasahassaṃ. Sūrāti abhīrukajātikā. Vīraṅgarūpāti
devaputtasadisakāyā. Evaṃ tāva eke vaṇṇayanti. Ayaṃ panettha sabbhāvo. Vīrāti
uttamasūrā vuccanti, vīraṇaṃ aṅgaṃ vīraṅgaṃ, vīrakāraṇaṃ vīriyanti vuttaṃ hoti.
Vīraṅgarūpaṃ etesanti vīraṅgarūpā, vīriyamayasārīrā viyāti vuttaṃ hoti.
Parasenappamaddanāti sace paṭimukhaṃ tiṭṭheyya parasenā taṃ parimaddituṃ
samatthāti adhippāyo. Dhammenāti “pāṇo na hantabbo”tiādinā
pañcasīladhammena. Arahaṃ hoti sammāsambuddho loke vivaṭṭacchadoti ettha
rāgadosamohamānadiṭṭhiavijjāduccaritachadanehi sattahi paṭicchanne
kilesandhakāre loke taṃ chadanaṃ vivaṭṭetvā samantato sañjātāloko hutvā ṭhitoti
vivaṭṭacchado. Tattha paṭhamena padena pūjārahata. Dutiyena tassā hetu, yasmā
sammāsambuddhoti, tatiyena buddhattahetubhūtā vivaṭṭacchadatā vuttāti veditabbā.
Atha vā vivaṭṭo ca vicchado cāti vivaṭṭacchado, vaṭṭarahito chadanarahito cāti vuttaṃ
hoti. Tena arahaṃ vaṭṭābhāvena, sammāsambuddho chadanābhāvenāti evaṃ
purimapadadvayasēva hetudvayaṃ vuttaṃ hoti, dutiyena vesārajjena cettha
purimasiddhi, paṭhamena dutiyasiddhi, tatiyacatutthehi tatiyasiddhi hoti. Purimañca
dhammacakkhuṃ, dutiyaṃ buddhacakkhuṃ, tatiyaṃ samantacakkhuṃ sādhetīti
veditabbaṃ. Tvaṃ mantānaṃ paṭiggahetāti iminā’ssa mantesu sūrabhāvaṃ janeti.

259. Sopi tāya ācariyakathāya lakkhaṇesu vigatasammoho ekobhāsajāte viya
buddhamante sampassamāno evaṃ bhoti āha. Tassattho - ‘yathā, bho, tvaṃ vadasi,
evaṃ karissāmi’ti. Vaḷavārathamāruyhatī vaḷavāyuttaṃ rathaṃ abhirūhitvā.
Brāhmaṇo kira yena rathena sayaṃ vicarati, tameva rathaṃ datvā māṇavaṃ pesesi.
Māṇavāpi pokkharasātisseva antevāsikā. So kira tesam - “ambaṭṭhena saddhiṃ
gacchathā”ti saññaṃ adāsi.

Yāvatikā yānassa bhūmīti yattakaṃ sakkā hoti yānena gantuṃ, ayaṃ yānassa bhūmi
nāma. Yānā paccorohitvāti ayānabhūmiṃ, dvārakoṭṭhakasamīpaṃ gantvā yānato
paṭiorohitvā.

Tena kho pana samayenāti yasmiṃ samaye ambaṭṭho ārāmaṃ pāvīsi. Tasmīṃ pana
samaye, ṭhitamajjhanhikasamaye. Kasmā pana tasmīṃ samaye caṅkamantīti?
Paṇītabhojanapaccayassa thinamiddhassa vinodanattamaṃ, divāpadhānikā vā te.
Tādisānañhi pacchābhattaṃ caṅkamitvā nhāyitvā sarīraṃ utuṃ gāhāpetvā nisajja
samaṇadhammaṃ karontānaṃ cittaṃ ekaggaṃ hoti. Yena te bhikkhūti so kira -
“kuhiṃ samaṇo gotamo”ti pariveṇato pariveṇaṃ anāgantvā “pucchitvāva
pavisissāmi”ti vilokento araṇṇahatthī viya mahācaṅkame caṅkamamāne paṃsukūlike
bhikkhū disvā tesam santikaṃ agamāsi. Taṃ sandhāya yena te bhikkhūtiādi vuttaṃ.
Dassanāyāti daṭṭhuṃ, passitukāmā hutvāti attho.

260. Abhiññātakolaññoti pākāṭakulajo. Tadā kira jambudīpe ambaṭṭhakulaṃ nāma
pākāṭakulamahosi. Abhiññātassāti rūpajātīmantakulāpadesehi pākāṭassa. Agarūti
abhāriko. Yo hi ambaṭṭhaṃ ñāpetuṃ na sakkuṇeyya, tassa tena saddhiṃ
kathāsallāpo garu bhaveyya. Bhagavato pana tādisānaṃ māṇavānaṃ satenāpi
sahassenāpi pañhaṃ puṭṭhassa vissajjane dandhāyitattaṃ natthīti maññaṃ mānā -
“agaru kho panā”ti cintayimṃsu. Vihāroti gandhakuṭiṃ sandhāya āhaṃsu.

Ataramānoti aturito, saṅikaṃ padappamāṇaṭṭhāne padaṃ nikkhipanto vattaṃ katvā

susammattham muttādalasinduvārasantharasadisam vālikam avināsentoti attho. Ālindanti pamukham. Ukkāsivāti ukkāsitasaddam katvā. Aggaṇanti dvārakavāṭam. Ākoṭehīti agganakhehi saṇikam kuñcīkacchiddasamīpe ākoṭehīti vuttam hoti. Dvāram kira atiupari amanussā, atihetthā dīghajātikā koṭenti. Tathā anākoṭetvā majjhe chiddasamīpe koṭetabbanti idaṃ dvārakoṭanavattanti dīpentā vadanti.

261. Vivari bhagavā dvāranti na bhagavā utthāya dvāram vivari. Vivariyatūti pana hattham pasāresi. Tato “bhagavā tumhehi anekāsu kappakoṭīsu dānam dadamānehi na sahatthā dvāravivaraṇakammaṃ kata”nti sayameva dvāram vivaṭam. Tam pana yasmā bhagavato manena vivaṭam, tasmā vivari bhagavā dvāranti vattum vaṭṭati.

Bhagavatā saddhiṃ sammodiṃsūti yathā khamanīyādīni pucchanto bhagavā tehi, evaṃ tepi bhagavatā saddhiṃ samappavattamodā ahesum. Sītodakam viya uṇhodakena sammoditam ekibhāvam agamaṃsu. Yāya ca “kacci, bho gotama, khamanīyam; kacci yāpanīyam, kacci bho ca gotamassa sāvakānañca appābādham, appātaṅkam, lahuṭṭhānam, balaṃ, phāsuvihāro”tiādīkāya kathāya sammodiṃsu, tam pītipāmojjasaṅkhātasammodajananto sammoditum yuttabhāvato ca sammodanīyam, atthabyañjanamadhuratāya sucīrampi kālam sāretum nīrantaram pavattetum arahabhāvato saritabbabhāvato ca sārāṇīyam. Suyyamānasukhato sammodanīyam, anussariyamānasukhato ca sārāṇīyam. Tathā byañjanaparisuddhatāya sammodanīyam, atthaparisuddhatāya sārāṇīyam. Evaṃ anekehi pariyāyehi sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā pariyosāpetvā nīṭṭhapetvā ekamantaṃ nisīdiṃsu.

Ambaṭṭho pana māṇavoti so kira bhagavato rūpasampattiyaṃ cittappasādamattampi akatvā “dasabalaṃ apasādessāmī”ti udare baddhasāṭakam muñcitvā kaṇṭhe olambetvā ekena hatthena dussakaṇṇam gahetvā caṅkamaṃ abhirūhitvā kālena bāhum, kālena udaram, kālena piṭṭhiṃ dassento, kālena hatthavikāram, kālena bhamukavikāram karonto, “kacci te bho, gotama, dhātusamatā, kacci bhikkhāhārena na kilamatha, akilamathākāroyeva pana te paññāyati; thūlāni hi te aṅgapaccaṅgāni, pāsādikattha gatagataṭṭhāne. ‘te bahujanā rājapabbajitoti ca buddho’ti ca uppannabāhumānā paṇītam ojavantamāhāram denti. Passatha, bho, gehaṃ, cittasālā viya, dibbapāsādo viya. Imaṃ mañcam passatha, bimbohanaṃ passatha, kiṃ evarūpe ṭhāne vasantassa samaṇadhammaṃ kātum dukkara”nti evarūpaṃ uppaṇḍanakatham anācārabhāvasārāṇīyam katheti, tena vuttam - “ambaṭṭho pana māṇavo caṅkamantopi nisinnena bhagavatā kiñci kiñci katham sārāṇīyam vītisāreti, ṭhitopi nisinnena bhagavatā kiñci kiñci katham sārāṇīyam vītisāretī”ti.

262. Atha kho bhagavāti atha bhagavā - “ayaṃ māṇavo hattham pasāretvā bhavaggaṃ gahetukāmo viya, pādam pasāretvā avīciṃ vicaritukāmo viya, mahāsamuddam taritukāmo viya, sineruṃ ārohitukāmo viya ca aṭṭhāne vāyamati, handa, tena saddhiṃ mantemī”ti ambaṭṭham māṇavam etadavoca. Ācariyapācariyehīti ācariyehi ca tesam ācariyehi ca.

Paṭhamabbhavādavaṇṇanā

263. Gacchanto vāti ettha kāmam tīsu iriyāpathesu brāhmaṇo ācariyabrāhmaṇena saddhiṃ sallapitumarahati. Ayaṃ pana māṇavo mānathaddhatāya kathāsallāpaṃ karonto cattāropi iriyāpathe yojessāmīti “sayāno vā hi, bho gotama, sayānenā”ti āha.

Tato kira taṃ bhagavā - “ambatṭha, gacchantassa vā gacchantena, tṭhassa vā tṭhena, nisinnassa vā nisinnenācariyena saddhiṃ kathā nāma sabbācariyesu labbhati. Tvaṃ pana sayāno sayānenācariyena saddhiṃ kathesi, kiṃ te ācariyo gorūpaṃ, udāhu tva’nti āha. So kujjhitvā - “ye ca kho te, bho gotama, muṇḍakā”tiādimāha. Tattha muṇḍe muṇḍāti samaṇe ca samaṇāti vattuṃ vaṭṭeyya. Ayaṃ pana hīlento muṇḍakā samaṇakāti āha. Ibbhāti gahapatikā. Kaṇhāti kaṇhā, kālakāti attho. Bandhupādāpaccāti ettha bandhūti brahmā adhippeto. Tañhi brāhmaṇā pitāmahoti voharanti. Pādānaṃ apaccā pādāpaccā, brahmuno piṭṭhipādato jātāti adhippāyo. Tassa kira ayaṃ laddhi - brāhmaṇā brahmuno mukhato nikkhantā, khattiyā urato, vessā nābhito, suddā jāṇuto, samaṇā piṭṭhipādatoti. Evaṃ kathento ca panesa kiñcāpi aniyametvā katheti. Atha kho bhagavantameva vadāmīti katheti.

Atha kho bhagavā - “ayaṃ amatṭho āgatakālato paṭṭhāya mayā saddhiṃ kathayamāno mānameva nissāya kathesi, āsīvisaṃ gīvāyaṃ gaṇhanto viya, aggikkhandhaṃ ālīnganto viya, mattavāraṇaṃ soṇḍāya parāmasanto viya, attano pamāṇaṃ na jānāti. Handa naṃ jānāpessāmī”ti cintetvā “atthikavato kho pana te, amatṭhā”tiādimāha. Tattha āgantvā kattabbakiccaśākhāto attho, etassa atthīti atthikaṃ, tassa māṇavassa cittaṃ. Atthikamassa atthīti atthikavā, tassa atthikavato tava idhāgamaṇaṃ ahoṣīti attho.

Kho paṇāti nipātamattaṃ. Yāyeva kho panatthāyāti yeneva kho panatthena. Āgaccheyyāthāti mama vā aññesaṃ vā santikaṃ yadā kadāci āgaccheyyātha. Tameva atthanti idaṃ purisaliṅgavaseneva vuttaṃ. Manasi kareyyāthāti citte kareyyātha. Idaṃ vuttaṃ hoti - tvaṃ ācariyena attano karaṇīyena pesito, na amhākaṃ paribhavanatthāya, tasmā tameva kiccaṃ manasi karohīti. Evamassa aññesaṃ santikaṃ āgatānaṃ vattaṃ dassetvā mānaniggaṇhanatthaṃ “avusitavāyeva kho paṇā”tiādimāha. Tassattho passatha bho ayaṃ amatṭho māṇavo ācariyakule avusitavā asikkhito appassutova samāno. Vusitamānīti “ahaṃ vusitavā sikkhito bahussuto”ti attānaṃ maññati. Etassa hi evaṃ pharusavacanasamudācāre kāraṇaṃ kimaññatra avusitattāti ācariyakule asaṃvuddhā asikkhitā appassutāyeva hi evaṃ vadantīti.

264. Kupitoti kuddho. Anattamanoti asakamano, kiṃ pana bhagavā tassa kujjhanabhāvaṃ ñatvā evamāha udāhu añatvāti? Ñatvā āhāti. Kasmā ñatvā āhāti? Tassa mānanimmadanatthaṃ. Bhagavā hi aññasi - “ayaṃ mayā evaṃ vutte kujjhitvā mama ñātake akkosissati. Athassāhaṃ yathā nāma kusalo bhisakko dosaṃ uggiletvā nīharati, evameva gottena gottaṃ, kulāpadesena kulāpadesaṃ, utṭhāpetvā bhavaggappamaṇena viya utṭhitaṃ mānaddhajaṃ mūle chetvā nipātesāmi”ti. Khumsentoti ghaṭṭento. Vambhentoti hīlento. Pāpito bhavissatīti caṇḍabhāvādidosāṃ pāpito bhavissati.

Caṇḍāti mānanissitakodhayuttā. Pharusāti kharā. Lahusāti lahukā. Appakeneva tussanti vā dussanti vā udakapiṭṭhe alābukaṭāhaṃ viya appakeneva uplavanti. Bhassāti bahubhāṇino. Sakyānaṃ mukhe vivaṭe aññassa vacanokāso natthīti adhippāyeneva vadati. Samānāti idaṃ santāti purimapaḍassa vevacanaṃ. Na sakkarontīti na brāhmaṇānaṃ sundarenākārena karonti. Na garuṃ karontīti brāhmaṇesu gāravaṃ na karonti. Na mānentīti na manena piyāyanti. Na pūjentīti mālādīhi nesaṃ pūjaṃ na karonti. Na apacāyantīti abhivādanādīhi nesaṃ apacitikammaṃ nīcavuttiṃ na dassenti tayidanti taṃ idaṃ. Yadime sakyāti yaṃ ime sakyā na brāhmaṇe sakkaronti...pe... na apacāyanti, taṃ tesāṃ asakkārakaraṇādi

sabbaṃ na yuttaṃ, nānulomanti attho.

Dutiyaibbhavādavaṇṇanā

265. Aparaddhanti aparajjhimsu. Ekamidāhanti ettha idanti nipātamattaṃ. Ekaṃ ahanti attho. Sandhāgāranti rajjaanusāsanasālā. Sakyāti abhisittarājāno. Sakyakumārāti anabhisittā. Uccesūti yathānurūpesu pallaṅkapīṭhakavettāsanaphalakacittattharaṇādibhedesu. Sañjagghantāti uppaṇḍanavasena mahāhasitaṃ hasantā. Saṃkīlantāti hasitamatta karaṇaṅgulisaṅghaṭṭanapāṇippahāradānādīni karontā. Mamaññeva maññeti evamahaṃ maññāmi, mamaññeva anuhasanti, na aññanti.

Kasmā pana te evamakamsūti? Te kira ambaṭṭhassa kulavaṃsaṃ jānanti. Ayañca tasmīṃ samaye yāva pādantā olambetvā nivatthasāṭakassa ekena hatthena dussakaṇṇaṃ gahetvā khandhaṭṭhikaṃ nāmetvā mānamadena matto viya āgacchati. Tato - “passatha bho amhākaṃ dāsassa kaṇhāyanagottassa ambaṭṭhassa āgamanakāraṇa”nti vadantā evamakamsu. Sopi attano kulavaṃsaṃ jānāti. Tasmā “mamaññeva maññe”ti takkayittha.

Āsanenāti “idamāsanaṃ, ettha nisīdāhī”ti evaṃ āsanena nimantanāṃ nāma hoti, tathā na koci akāsi.

Tatiyaibbhavādavaṇṇanā

266. Laṭukikāti khettaledḍḍuṇaṃ antarenivāsini khuddakasakuṇikā. Kulāvaketi nivāsanaṭṭhāne. Kāmalāpinīti yadicchakabhāṇinī, yaṃ yaṃ icchati taṃ taṃ lapati, na taṃ koci haṃso vā koṇco vā moro vā āgantvā “kiṃ tvam lapasī”ti nisedheti. Abhisajjitunti kodhavasena laggituṃ.

Evaṃ vutte māṇavo - “ayaṃ samaṇo gotamo attano ñātake laṭukikasadise katvā amhe haṃsakoṇcamorasadise karoti, nimmāno dāni jāto”ti maññamāno uttari cattāro vaṇṇe dasseti.

Dāsiputtavādavaṇṇanā

267. Nimmādetīti nimmadeti nimmāne karoti. Yaṃnūnāhanti yadi panāhaṃ. “Kaṇhāyanohamasmi, bho gotamā”ti idaṃ kira vacanaṃ ambaṭṭho tikkhattuṃ mahāsaddena avoca. Kasmā avoca? Kiṃ asuddhabhāvaṃ na jānātīti? Āma jānāti. Jānantopi bhavapaṭicchannametaṃ kāraṇaṃ, taṃ anena na diṭṭhaṃ. Apassanto mahāsamaṇo kiṃ vakkhatīti maññamāno mānathaddhatāya avoca. Mātāpettikanti mātāpitūnaṃ santakaṃ. Nāmagottanti paṇṇattivasena nāmaṃ, paveṇivasena gottam. Anussaratoti anussarantassa kulakoṭiṃ sodhentassa. Ayyaputtāti sāmīno puttā. Dāsiputtoti gharadāsiyāva putto. Tasmā yathā dāsena sāmīno upasaṅkamitabbā, evaṃ anupasaṅkamantaṃ taṃ disvā sakyā anujagghimsūti dasseti.

Ito paraṃ tassa dāsabhāvaṃ sakyānañca sāmibhāvaṃ pakāsetvā attano ca ambaṭṭhassa ca kulavaṃsaṃ āharanto sakyā kho panātiādimāha. Tattha dahantīti ṭhapenti, okkāko no pubbapurisoti, evaṃ karontīti attho. Tassa kira rañño kathanakāle ukkā viya mukhato pabhā niccharati, tasmā taṃ “okkāko”ti sañjānimsūti. Pabbājesīti nīhari.

Idāni te nānavasena dassento - “okkā mukha”ntiādimāha. Tatrāyaṃ anupubbī kathā - paṭhamakappikānaṃ kira rañño mahāsammatassa rojo nāma putto ahosi. Rojassa vararojo, vararojassa kalyāṇo, kalyāṇassa varakalyāṇo, varakalyāṇassa mandhātā, mandhātussa varamandhātā, varamandhātussa uposatho, uposathassa varo, varassa upavaro, upavarassa maghadevo, maghadevassa paramparāya caturāsītikhattiyasahassāni ahesuṃ. Tesu pacchato tayo okkā kavamsā ahesuṃ. Tesu tatiyaokkā kassa pañca mahesiyo ahesuṃ - hatthā, cittā, jantu, jālinī, visākhāti. Ekekissā pañcapañcaitthisataparivārā. Sabbajetṭhāya cattāro puttā - okkā mukho, karakaṇḍu, hatthiniko, sinisūroti. Pañca dhītaro - piyā, suppiyā, ānandā, vijitā, vijitasenāti. Iti sā nava putte vijāyitvā kālamakāsi.

Atha rājā aññaṃ dahariṃ abhirūpaṃ rājadhītaraṃ ānetvā aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Sā jantuṃ nāma puttā vijāyi. Atha naṃ pañcamadivase alaṅkaritvā rañño dassesi. Rājā tuṭṭho tassā varaṃ adāsi. Sā ñātakehi saddhiṃ mantetvā puttassa rajjaṃ yāci. Rājā - “nassa, vasali, mama puttānaṃ antarāyaṃ icchasi”ti tajjesi. Sā punappunaṃ raho rājānaṃ paritosetvā - “mahārāja, musāvādo nāma na vaṭṭatī”tiādinī vatvā yācatiyeva. Atha rājā putte āmantesi - “ahaṃ tātā, tumhākaṃ kaniṭṭhaṃ jantukumāraṃ disvā tassa mātuyā sahasā varaṃ adāsiṃ, sā puttassa rajjaṃ pariṇāmetuṃ icchatī. Tumhe ṭhapetvā maṅgalahatthiṃ maṅgalaassaṃ maṅgalarathañca yattake icchatha, tattake hatthiassarathe gahetvā gacchatha. Mamaccayena āgantvā rajjaṃ kareyyāthā”ti, aṭṭhahi amaccehi saddhiṃ uyyojesi.

Te nānappakāraṃ roditvā kuditvā - “tātā, amhākaṃ dosaṃ khamathā”ti rājānañceva rājorodhe ca khamāpetvā, “mayampi bhātūhi saddhiṃ gacchāmā”ti rājānaṃ āpucchitvā nagarā nikkhantā bhaginiyo ādāya caturaṅginiyā senāya parivutā nagarā nikkhamiṃsu. “Kumārā pituaccayena āgantvā rajjaṃ kāressanti, gacchāma ne upaṭṭhahāmā”ti cintetvā bahū manussā anubandhiṃsu. Paṭhamadivase yojanamattā senā ahosi, dutiye dviyojanamattā, tatiye tiyojanamattā. Kumārā mantayiṃsu - “mahā balakāyo, sace mayaṃ kañci sāmantarājānaṃ madditvā janapadaṃ gaṇheyyāma, sopi no nappasaheyya. Kiṃ paresaṃ pīlāya katāya, mahā ayaṃ jambudīpo, araññe nagaraṃ māpessāmā”ti himavantābhimukhā gantvā nagaravatthuṃ pariyesiṃsu.

Tasmiñca samaye amhākaṃ bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā kapilabrāhmaṇo nāma hutvā nikkhamma isipabbajjaṃ pabbajitvā himavantapasse pokkharāṇiyā tīre sākavanasaṇḍe paṇṇasālaṃ māpetvā vasati. So kira bhummajālaṃ nāma vijjaṃ jānāti, yāya uddhaṃ asītihatthe ākāse, heṭṭhā ca bhūmiyampi guṇadosaṃ passati. Etasmiṃ padese tiṇagumbalatā dakkhiṇāvaṭṭā pācīnābhimukhā jāyanti. Sīhabyagghādayo migasūkare sappabīlārā ca maṇḍūkamūsike anubandhamānā taṃ padesaṃ patvā na sakkonti te anubandhituṃ. Tehi te aññadatthu santajjitā nivattantiyeva. So - “ayaṃ pathaviyā aggapadeso”ti ñatvā tattha attano paṇṇasālaṃ māpesi.

Atha te kumāre nagaravatthuṃ pariyesamāne attano vasanokāsaṃ āgate disvā pucchitvā taṃ pavattiṃ ñatvā tesu anukampaṃ janetvā avoca - “imaṃsiṃ paṇṇasālaṭṭhāne māpitaṃ nagaraṃ jambudīpe agganagaraṃ bhavissati. Ettha jātapurisesu ekeko purisasatampi purisasahassampi abhibhavituṃ sakkhissati. Ettha nagaraṃ māpetha, paṇṇasālaṭṭhāne rañño gharaṃ karotha. Imasmiñhi okāse ṭhatvā caṇḍālaputtapi cakkavattibalena atiseyyo”ti. Nanu, bhante, ayyassa vasanokāso? “Mama vasanokāso”ti mā cintayittha. Mayhaṃ ekapasse paṇṇasālaṃ katvā nagaraṃ

māpetvā kapilavatthunti nāmaṃ karoṭhā''ti. Te tathā katvā tattha nivāsaṃ kappesuṃ.

Athāmaccā - ''ime dārakā vayappattā, sace nesaṃ pitā santike bhavēyya, so āvāhavivāhaṃ kareyya. Idāni pana amhākaṃ bhāro''ti cintetvā kumārehi saddhiṃ mantayimṃsu. Kumārā amhākaṃ sadisā khattiyadhītarō nāma na passāma, nāpi bhaginīnaṃ sadise khattiyakumārake, asadisasaṃyoge ca no uppannā puttā mātito vā pitito vā aparisuddhā jātisambhedaṃ pāpuṇissanti. Tasmā mayaṃ bhaginīhiyeva saddhiṃ saṃvāsaṃ rocemāti. Te jātisambhedabhayena jeṭṭhakabhaginīṃ mātuṭṭhāne ṭhapetvā avasesāhi saṃvāsaṃ kappesuṃ.

Tesaṃ puttehi ca dhītāhi ca vaḍḍhamānānaṃ aparena samayena jeṭṭhakabhaginīyā kuṭṭharogo udapādi, koviḷārapupphasadisāni gattāni ahesuṃ. Rājakumārā imāya saddhiṃ ekato nisajjaṭṭhānabhojanādīni karontānampi upari ayaṃ rogo saṅkamatīti cintetvā ekadivasaṃ uyyānakīlaṃ gacchantā viya taṃ yāne āropetvā araṇṇaṃ pavisitvā bhūmiyaṃ pokkharaṇiṃ khaṇāpetvā tattha khādanīyabhojanīyena saddhiṃ taṃ pakkhipitvā gharasaṅkhepena upari padaraṃ paṭicchādetvā paṃsuṃ datvā pakkamimṃsu.

Tena ca samayena rāmo nāma bārāṇasirājā kuṭṭharogo nāṭakitthīhi ca orodhehi ca jigucchiyamāno tena saṃvegena jeṭṭhaputtassa rajjaṃ datvā araṇṇaṃ pavisitvā tattha paṇṇasālaṃ māpetvā mūlaphalāni paribhuṅjanto nacirasseva arogo suvaṇṇavaṇṇo hutvā ito cito ca vicaranto mahantaṃ susirarukkhaṃ disvā tassabbhantare soḷasahatthappamāṇaṃ okāsaṃ sodhetvā dvāraṇca vātapānaṇca yojetvā nisseṇiṃ bandhitvā tattha vāsaṃ kappesi. So aṅgārakaṭāhe aggim katvā rattim migasūkarādīnaṃ sadde suṇanto sayati. So - ''asukasmiṃ padese sīho saddamakāsi, asukasmiṃ byaggho''ti sallakkhetvā pabhāte tattha gantvā vighāsamaṃsaṃ ādāya pacitvā khādati.

Athekadivasaṃ tasmim paccūsasamaye aggim jāletvā nisinne rājadhītāya sarīragandhena āgantvā byaggho tasmim padese paṃsuṃ viyūhanto padare vivaramakāsi, tena ca vivarena sā byagghaṃ disvā bhītā vissaramakāsi. So taṃ saddaṃ sutvā - ''itthisaddo eso''ti ca sallakkhetvā pātova tattha gantvā - ''ko etthā''ti āha. Mātugāmo sāmīti. Kim jātikāsīti? Okkākamahārājassa dhītā sāmīti. Nikkhamāti? Na sakkā sāmīti. Kim kāraṇāti? Chavirogo me atthīti. So sabbaṃ pavattim pucchitvā khattiyamānena anikkhamantiṃ - ''ahampi khattiyo''ti attano khattiyabhāvaṃ jānāpetvā nisseṇiṃ datvā uddharitvā attano vasanokāsaṃ netvā sayaṃ paribhuttābhesaṃjāniyeva datvā nacirasseva arogaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ katvā tāya saddhiṃ saṃvāsaṃ kappesi. Sā paṭhamasaṃvāseneva gabbhaṃ gaṇhitvā dve putte vijāyi, punapi dveti, evaṃ soḷasakkhattumpi vijāyi. Evaṃ dvattimsa bhātaro ahesuṃ. Te anupubbena vuḍḍhippatte pitā sabbasippāni sikkhāpesi.

Athekadivasaṃ eko rāmarāṇṇo nagaravāsī vanacarako pabbate ratanāni gavesanto rājānaṃ disvā saṅjānitvā āha - ''jānāmaṃ, deva, tumhe''ti. Tato naṃ rājā sabbaṃ pavattim pucchi. Tasmimyeva ca khaṇe te dārakā āgamimṃsu. So te disvā - ''ke ime''ti āha. ''Puttā me''ti ca vutte tesaṃ mātīkavaṃsaṃ pucchitvā - ''laddhaṃ dāni me pābhata''nti nagaraṃ gantvā raṇṇo ārocesi. So ''pitaraṃ ānayissāmī''ti caturaṅginīyā senāya tattha gantvā pitaraṃ vanditvā - ''rajjaṃ, deva, sampāṭicchā''ti yāci. So - ''alaṃ, tāta, na tattha gacchāmi, idheva me imaṃ rukkhaṃ apanetvā nagaraṃ

māpehī”ti āha. So tathā katvā tassa nagarassa kolarukkhaṃ apanetvā katattā kolanagaranti ca byagghapathe katattā byagghapathanti cāti dve nāmāni āropetvā pitaraṃ vanditvā attano nagaraṃ agamāsi.

Tato vayappatte kumāre mātā āha - “tātā, tumhākaṃ kapilavatthuvāsino sakyā mātulā santi. Mātuladhītānaṃ pana vo evarūpaṃ nāma kesaggahaṇaṃ hoti, evarūpaṃ dussagahaṇaṃ. Yadā tā nhānatitthaṃ āgacchanti, tadā gantvā yassa yā ruccati, so taṃ gaṇhatū”ti. Te tatheva gantvā tāsu nhatvā sīsaṃ sukkhāpayamānāsu yaṃ yaṃ icchiṃsu, taṃ taṃ gahetvā nāmaṃ sāvetvā agamiṃsu. Sakyarājāno sutvā “hotu, bhaṇe, amhākaṃ ñātakā eva te”ti tuṇhī ahesuṃ. Ayaṃ sakyakoliyānaṃ uppatti. Evaṃ tesāṃ sakyakoliyānaṃ aññamaññaṃ āvāhavivāhaṃ karontānaṃ yāva buddhakālā anupacchinnova vaṃso āgato. Tattha bhagavā sakyavaṃsaṃ dassetuṃ - “te raṭṭhasmā pabbājita himavantapasse pokkharaṇiyā tīre”tiādimāha. Tattha sammantīti vasanti. Sakyā vata bhoti raṭṭhasmā pabbājita araṇṇe vasantāpi jātisambhedamakavā kulavaṃsaṃ anurakkhituṃ sakyā, samatthā, paṭibālāti attho. Tadaggeti taṃ aggaṃ katvā, tato paṭṭhāyāti attho. So ca nesaṃ pubbapurisoti so okkāko rājā etesaṃ pubbapuriso. Natthi etesaṃ gahapativaṃsena sambhedamattampīti.

Evaṃ sakyavaṃsaṃ pakāsetvā idāni ambaṭṭhavaṃsaṃ pakāseto - “raṇṇo kho panā”tiādimāha. Kaṇhaṃ nāma janesīti kāḷavaṇṇaṃ antokucchiyaṃyeva sañjātadantaṃ parūḷhamassudāṭhikaṃ puttaṃ vijāyi. Pabyāhāsīti yakkho jātoti bhayena palāyitvā dvāraṃ pidhāya ṭhitesu gharamānusakesu ito cito ca vicaranto dhovatha mantiādīni vadanto uccāsaddamakāsi.

268. Te māṇavakā bhagavantaṃ etadavocunti attano upārambhamocanattāya - “etaṃ mā bhava”ntiādivacanaṃ avocuṃ. Tesāṃ kira etadahosi - “ambaṭṭho amhākaṃ ācariyassa jeṭṭhantevāsī, sace mayaṃ evarūpe ṭhāne ekadvevacanamattampi na vakkhāma, ayaṃ no ācariyassa santike amhe paribhindissati”ti upārambhamocanattaṃ evaṃ avocuṃ. Cittena panassa nimmadabhāvaṃ ākaṅkhami. Ayaṃ kira mānanissitattā tesampi appiyova. Kalyāṇavākkaraṇoti madhuravacano. Asmiṃ vacaneti attanā uggahite vedattayavacane. Paṭimantetunti pucchitaṃ pañhaṃ paṭikathetuṃ, vissajjetunti attho. Etasmiṃ vā dāsiputtavacane. Paṭimantetunti uttaraṃ kathetuṃ.

269. Atha kho bhagavāti atha kho bhagavā - “sace ime māṇavakā ettha nisinnā evaṃ uccāsaddaṃ karissanti, ayaṃ kathā pariyosānaṃ na gamissati. Handa, ne nissadde katvā ambaṭṭheneva saddhiṃ kathemī”ti te māṇavake etadavoca. Tattha mantavhoti mantayatha. Mayā saddhiṃ paṭimantetūti mayā saha kathetu. Evaṃ vutte māṇavakā cintayimṃsu - “ambaṭṭho tāva dāsiputtosīti vutte puna sīsaṃ ukkhipituṃ nāsakkihi. Ayaṃ kho jāti nāma dujjānā, sace aññampi kiñci samaṇo gotamo ‘tvaṃ dāso’ti vakkhati, ko tena saddhiṃ aḍḍaṃ karissati. Ambaṭṭho attanā baddhaṃ puṭakaṃ attanāva mocetū”ti attānaṃ parimocetvā tasseva upari khipantā - “sujāto ca bho gotamā”tiādimāhaṃsu.

270. Sahadhammikoti sahetuko sakāraṇo. Akāmā byākātabboti attanā anicchantenapi byākaritabbo, avassaṃ vissajjetabboti attho. Aññaena vā aññaṃ paṭicarissasīti aññaena vacanena aññaṃ vacanaṃ paṭicarissasi ajjhottharissasi,

paṭicchādessasīti attho. Yo hi “kiṃ gotto tva”nti evaṃ puṭṭho - “ahaṃ tayo vede jānāmī”tiādīni vadati, ayaṃ aññena aññaṃ paṭicarati nāma. Pakkamissasi vāti pucchitaṃ pañhaṃ jānantova akathetukāmatāya uṭṭhāyāsanaṃ pakkamissasi vā.

Tuṇhī ahoṣīti samaṇo gotamo maṃ sāmaṃyeva dāsiputtabhāvaṃ kathāpetukāmo, sāmaṃ kathite ca dāso nāma jātoyeva hoti. Ayaṃ pana dvatikkhattuṃ codetvā tuṇhī bhavissati, tato ahaṃ parivattitvā pakkamissāmīti cintetvā tuṇhī ahosi.

271. Vajiraṃ pañimhi assāti vajirapāṇi. Yakkhoti na yo vā so vā yakkho, sakko devarājāti veditabbo. Ādittanti aggivaṇṇaṃ. Sampajjalitanti suṭṭhu pajjalitaṃ. Sajotibhūtaṃ samantato jotibhūtaṃ, ekaggijālābhūtaṃ attho. Ṭhito hotīti mahantaṃ sīsaṃ, kandalamakuḷasadisā dāṭhā bhayānakāni akkhiṇāsādīni evaṃ virūparūpaṃ māpetvā ṭhito.

Kasmā panesa āgatoti? Diṭṭhivissajjāpanatthaṃ. Api ca - “ahañceva kho pana dhammaṃ deseyyaṃ, pare ca me na ājāneyyu”nti evaṃ dhammadesanāya appossukkabhāvaṃ āpanne bhagavati sakko mahābrahmunā saddhiṃ āgantvā - “bhagavā dhammaṃ desetha, tumhākaṃ āṇāya avattamāne mayaṃ vattāpessāma, tumhākaṃ dhammacakkaṃ hotu, amhākaṃ āṇācakka”nti paṭiññaṃ akāsi. Tasmā - “ajja ambaṭṭhaṃ tāsetvā pañhaṃ vissajjāpessāmī”ti āgato.

Bhagavā ceva passati ambaṭṭho cāti yadi hi taṃ aññepi passeyyuṃ, taṃ kāraṇaṃ agaru assa, “ayaṃ samaṇo gotamo ambaṭṭhaṃ attano vāde anotarantaṃ ñatvā yakkhaṃ āvāhetvā dasseti, tato ambaṭṭho bhayena kathesi”ti vadeyyuṃ. Tasmā bhagavā ceva passati ambaṭṭho ca. Tassa taṃ disvāva sakalasaṃvāso sedā muccimāsu. Antokucchi viparivattamānā mahāravaṃ viravi. So “aññepi nu kho passantī”ti olokeno kassaci lomahaṃsamattampi nāddasa. Tato - “idaṃ bhayaṃ mameva uppannaṃ, sacāhaṃ yakkhoti vakkhāmi, ‘kiṃ tavameva akkhīni atthi, tvameva yakkhaṃ passasi, paṭhamaṃ yakkhaṃ adisvā samaṇena gotamena vādasaṅghaṭṭe pakkhittova yakkhaṃ passasī”ti vadeyyu”nti cintetvā “na dāni me idha aññaṃ paṭisaraṇaṃ atthi, aññaṃtra samaṇaṃ gotamā”ti maññaṃāno atha kho ambaṭṭho māṇavo...pe... bhagavantaṃ etadavoca.

272. Tāṇaṃ gavesīti tāṇaṃ gavesamāno. Leṇaṃ gavesīti leṇaṃ gavesamāno. Saraṇaṃ gavesīti saraṇaṃ gavesamāno. Ettha ca tāyati rakkhatīti tāṇaṃ. Nilīyanti etthāti leṇaṃ. Saratīti saraṇaṃ, bhayaṃ hiṃsati, viddhaṃsetīti attho. Upanisīditvāti upagamma heṭṭhāsane nisīditvā. Bravitūti vadatu.

Ambaṭṭhavaṃsakathā

273-274. Dakkhiṇajanapadanti dakkhiṇāpathoti pākaṭaṃ. Gaṅgāya dakkhiṇato pākaṭajanapadaṃ. Tadā kira dakkhiṇāpathe bahū brāhmaṇatāpasā honti, so tattha gantvā ekaṃ tāpasam vattapaṭipattiyā ārādhesi. So tassa upakāraṃ disvā āha - “ambho, purisa, mantaṃ te demi, yaṃ icchasi, taṃ mantaṃ gaṇhāhī”ti. So āha - “na me ācariya, aññena mantena, kiccaṃ atthi, yassānubhāvena āvudhaṃ na parivattati, taṃ me mantaṃ dehī”ti. So - “bhadraṃ, bho”ti tassa dhanuagamanīyaṃ ambaṭṭhaṃ nāma vijjaṃ adāsi, so taṃ vijjaṃ gahetvā tattheva vīmaṃsitvā - “idāni me manorathaṃ pūressāmī”ti isivesaṃ gahetvā okkākassa santikaṃ gato. Tena vuttaṃ - “dakkhiṇajanapadaṃ gantvā brahmamante adhīyitvā rājānaṃ okkākaṃ upasaṅkamitvā”ti.

Ettha brahmamanteti ānubhāvasampannatāya seṭṭhamante. Ko nevaṃ’re ayaṃ

mayhaṃ dāsiputtoti ko nu evaṃ are ayaṃ mama dāsiputto. So taṃ khurappanti so rājā taṃ māretukāmatāya sannahitaṃ saraṃ tassa mantānubhāvena neva khipituṃ na apanetuṃ sakkhi, tāvadeva sakalasārīre sañjātasedo bhayena vedhamāno aṭṭhāsi.

Amaccāti mahāmaccā. Pārisajjāti itare parisāvacarā. Etadavocunti - “daṇḍakīraṇṇo kisavacchatāpase aparaddhassa āvudhavuṭṭhiyā sakalaraṭṭhaṃ vinaṭṭhaṃ. Nālikero pañcasu tāpasasatesu ajjuno ca aṅgīrase aparaddho pathaviṃ bhinditvā nirayaṃ pavuṭṭho”ti cintayantā bhayena etaṃ sotthi, bhaddantetiādivacanaṃ avocuṃ.

Sotthi bhavissati raṇṇoti idaṃ vacanaṃ kaṇho ciraṃ tuṇhī hutvā tato anekappakāraṃ yācīyamāno - “tumhākaṃ raṇṇā mādisassa isino khurappaṃ sannayhantena bhāriyaṃ kammaṃ kata”ntiādīni ca vatvā pacchā abhāsi. Undriyissatīti bhijjissati, thusamuṭṭhi viya vipakiriyaṃ issatīti. Idaṃ so “janaṃ tāsessāmī”ti musā bhaṇati. Sarasanthambhanamatteyeva hissa vijjāya ānubhāvo, na aññatra. Ito paresupi vacanesu eseva nayo.

Pallomoti pannalomo. Lomaṃsanamattampissa na bhavissati. Idaṃ kira so “sace me rājā taṃ dārikaṃ dassatī”ti paṭiññaṃ karetvā avaca. Kumāre khurappaṃ paṭiṭṭhapesī tena “saro otarātū”ti mante parivatti, te kumārassa nābhiyaṃ paṭiṭṭhapesi. Dhītaraṃ adāsīti sīsaṃ dhovitvā adāsaṃ bhujissaṃ katvā dhītaraṃ adāsi, ulāre ca taṃ ṭhāne ṭhapesi. Mā kho tumhe māṇavakāti idaṃ pana bhagavā - “ekena pakkhena ambaṭṭho sakyānaṃ ṇāti hotī”ti pakāsento tassa samassāsanatthaṃ āha. Tato ambaṭṭho ghaṭasatena abhisitto viya passaddhadaratho hutvā samassāsetvā samaṇo gotamo maṃ “tosessāmī”ti ekena pakkhena ṇātiṃ karoti, khattiyo kirāhamasmī”ti cintesi.

Khattiyasetṭhabhāvavaṇṇanā

275. Atha kho bhagavā - “ayaṃ ambaṭṭho khattiyosmī”ti saññaṃ karoti, attano akhattiyabhāvaṃ na jānāti, handa naṃ jānāpessāmīti khattiyavaṃsaṃ dassetuṃ uttaridesanaṃ vaḍḍhento - “taṃ kiṃ maññasi ambaṭṭhā”tiādīmāha. Tattha idhāti imasmiṃ loke. Brāhmaṇesūti brāhmaṇānaṃ antare. Āsanaṃ vā udakaṃ vāti aggāsanaṃ vā aggodakaṃ vā. Saddheti matake uddissa katabhatte. Thālipāketi maṅgalādibhatte. Yaññeti yaññabhatte. Pāhūneti pāhunakānaṃ katabhatte paṇṇākārabhatte vā. Api nussāti api nu assa khattiyaputtassa. Āvaṭaṃ vā assa anāvaṭaṃ vāti, brāhmaṇakaññāsu nivāraṇaṃ bhavye vā no vā, brāhmaṇadārikaṃ labheyya vā na vā labheyyāti attho. Anupapannoti khattiyabhāvaṃ apatto, aparisuddhoti attho.

276. Itthiyā vā itthiṃ karitvāti itthiyā vā itthiṃ pariyesitvā. Kismiñcideva pakaraṇeti kismiñcideva dose brāhmaṇānaṃ ayutte akattabbakaraṇe. Bhassapuṭenāti bhasmapuṭena, sīse chārikaṃ okiritvāti attho.

277. Janetasminti janitasmim, pajāyāti attho. Ye gottapaṭisārīnoti ye Janetasmim gottam paṭisaranti - “ahaṃ gotamo, ahaṃ kassapo”ti, tesu loke gottapaṭisārīsu khattiyo seṭṭho. Anumatā mayāti mama sabbaññutaññāṇena saddhiṃ saṃsanditvā desitā mayā anuññātā.

Paṭhamabhāṇavāraṇṇanā niṭṭhitā.

Vijjācaraṇakathāvaṇṇanā

278. Imāya pana gāthāya vijjācaraṇasampannoti idaṃ padaṃ sutvā ambaṭṭho cintesi - “vijjā nāma tayo vedā, caraṇaṃ pañca sīlāni, tayidaṃ amhākaṃyeva atthi, vijjācaraṇasampanno ce seṭṭho, mayameva seṭṭhā”ti niṭṭhaṃ gantvā vijjācaraṇaṃ pucchanto - “katamaṃ pana taṃ, bho gotama, caraṇaṃ, katamā ca pana sā vijjā”ti āha. Athassa bhagavā taṃ brāhmaṇasamaye siddhaṃ jātivādādipaṭisaṃyuttaṃ vijjācaraṇaṃ paṭikkhipitvā anuttaraṃ vijjācaraṇaṃ dassetukāmo - “na kho ambaṭṭhā”tiādimāha. Tattha jātivādoti jātiṃ ārabba vādo, brāhmaṇassevidaṃ vaṭṭati, na suddassātiādi vacananti attho. Esa nayo sabbattha. Jātivādavinibaddhāti jātivāde vinibaddhā. Esa nayo sabbattha.

Tato ambaṭṭho - “yattha dāni mayaṃ laggissāmāti cintayimha, tato no samaṇo gotamo mahāvāte thusaṃ dhunanto viya dūrameva avakkhipi. Yattha pana mayaṃ na laggāma, tattha no niyojesi. Ayaṃ no vijjācaraṇasampadā ñātum vaṭṭatī”ti cintetvā puna vijjācaraṇasampadaṃ pucchi. Athassa bhagavā samudāgamato pabhuti vijjācaraṇaṃ dassetum - “idha ambaṭṭha tathāgato”tiādimāha.

279. Ettha ca bhagavā caraṇapariyāpannampi tividhaṃ sīlaṃ vibhajanto “idamassa hoti caraṇasmi”nti aniyyātetvā “idampissa hoti sīlasmi”nti sīlavaseneva niyyātesī. Kasmā? Tassapi hi kiñci kiñci sīlaṃ atthi, tasmā caraṇavasena niyyātiyamāne “mayampi caraṇasampannā”ti tattha tattheva laggeyya. Yaṃ pana tena supinepi na diṭṭhapubbaṃ, tasseva vasena niyyātento paṭhamam jhānaṃ upasampajja viharati. Idampissa hoti caraṇasmiṃ...pe... catutthaṃ jhānaṃ upasampajja viharati, idampissa hoti caraṇasmintiādimāha. Ettāvatā aṭṭhapi samāpattiyo caraṇanti niyyātītā honti, vipassanā ñāṇato pana paṭṭhāya aṭṭhavidhāpi paññā vijjāti niyyātītā.

Catuapāyamukhakathāvaṇṇanā

280. Apāyamukhānīti vināsamukhāni. Anabhisambhuṇamānoti asampāpuṇanto, avisahamāno vā. Khārividhamādāyāti ettha khārīti araṇī kamaṇḍalu sujādayo tāpasaparikkhārā. Vidhoti kājo. Tasmā khāribharitaṃ kājamādāyāti attho. Ye pana khārivividhanti paṭhanti, te “khārīti kājassa nāmaṃ, vividhanti bahukamaṇḍalūādiparikkhārā”nti vaṇṇayanti. Pavattaphalabhojanoti patitaphalabhojano. Paricārakoti kappiyakaraṇapattapaṭiggahaṇapādadhovanādivattakaraṇavasena paricārako. Kāmañca guṇādhikopi khīṇāsavasāmaṇero puthujjanabhikkhuno vuttanayena paricārako hoti, ayaṃ pana na tādiso guṇavasenapi veyyāvaccakaraṇavasenapi lāmakoyeva.

Kasmā pana tāpasapabbajjā sāsanaṃ vināsamukhanti vuttāti? Yasmā gacchantam gacchantam sāsanaṃ tāpasapabbajjāvasena osakkissati. Imasmiñhi sāsane pabbajitvā tisso sikkhā pūretum asakkantaṃ lajjino sikkhākāmā - “natthi tayā saddhiṃ uposatho vā pavāraṇā vā saṅghakammaṃ vā”ti jigucchitvā parivajjenti. So “dukkaraṃ khuradhārūpamaṃ sāsane paṭipattipūraṇaṃ dukkhaṃ, tāpasapabbajjā pana sukarā ceva bahujanassammata cā”ti vibbhamitvā tāpasō hoti. Aññe taṃ disvā - “kiṃ tayā kata”nti pucchanti. So - “bhāriyaṃ tumhākaṃ sāsane kammaṃ, idha pana sachandacārino maya”nti vadati. Sopi, yadi evaṃ ahampi ettheva pabbajāmīti tassa anusikkhanto tāpasō hoti. Evamaññepi aññepīti kamena tāpasāva bahukā honti. Tesam uppannakāle sāsanaṃ osakkitaṃ nāma bhavissati. Loke evarūpo buddho nāma uppajji, tassa īdisaṃ nāma sāsanaṃ ahoṣīti sutamattameva bhavissati. Idaṃ sandhāya bhagavā tāpasapabbajjaṃ sāsanaṃ vināsamukhanti āha.

Kudālapīṭakanti kandaṃūlaphalaggahaṇatthaṃ kudālañceva piṭakañca.
Gāmasāmaṇaṃ vāti vijjācaraṇasampadādīni anabhisambhūṇanto, kasikkamādīhi ca
jīvitam nippādetum dukkhanti maññaṃāno bahujaṇakuhāpanatthaṃ gāmasāmaṇe
vā nigamasāmaṇe vā aggisālaṃ katvā sappiteladadhimadhuphāṇitatilataṇḍulādīhi
ceva nānādārūhi ca homakaraṇavasena aggiṃ paricaranto acchati.

Catudvāraṃ agāraṃ karitvāti catumukhaṃ pānāgāraṃ katvā tassa dvāre maṇḍapaṃ
katvā tattha pānīyaṃ upaṭṭhapetvā āgatāgate pānīyena āpucchati. Yampissa addhikā
kilantā pānīyaṃ pivitvā paritūṭhā bhattapuṭaṃ vā taṇḍulādīni vā denti, taṃ sabbaṃ
gahetvā ambilayāguādīni katvā bahutaraṃ āmisagahaṇatthaṃ kesañci annaṃ deti,
kesañci bhattapacanabhājanādīni. Tehi dinnam āmisaṃ vā pubbaṇṇādīni vā
gaṇhati, tāni vaḍḍhiyā payojeti. Evaṃ vaḍḍhamānavibhavo
gomahimsadāsīdāsapariggahaṃ karoti, mahantaṃ kuṭumbaṃ saṇṭhapeti. Imaṃ
sandhāyetaṃ vuttaṃ - “catudvāraṃ agāraṃ karitvā acchati”ti. “Tamahaṃ yathāsatti
yathābalaṃ paṭipūjessāmī”ti idaṃ panassa paṭipattimukhaṃ. Iminā hi mukhena so
evaṃ paṭipajjati. Ettāvata ca bhagavatā sabbāpi tāpasapabbajjā niddiṭṭhā honti.

Kathaṃ? Aṭṭhavidhā hi tāpasā - saputtabhariyā, uñchācariyā, anaggipakkikā,
asāmapākā, asmamuṭṭhikā, dantavakkalikā, pavattaphalabhojanā, paṇḍupalāsikāti.
Tattha ye kenīyajaṭilo viya kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā vasanti, te saputtabhariyā nāma.

Ye pana “saputtadārabhāvo nāma pabbajitassa ayutto”ti lāyanamaddanaṭṭhānesu
vihimuggamāsatiḷādīni saṅkaḍḍhitvā pacitvā paribhuñjanti, te uñchācariyā nāma.

Ye “khalena khalam vicarivā vihiṃ āharitvā koṭṭetvā paribhuñjanaṃ nāma
ayutta”nti gāmanigamesu taṇḍulabhikkhaṃ gahetvā pacitvā paribhuñjanti, te
anaggipakkikā nāma.

Ye pana “kiṃ pabbajitassa sāmāpākenā”ti gāmaṃ pavisitvā pakkabhikkhameva
gaṇhanti, te asāmapākā nāma.

Ye “divase divase bhikkhāpariyetṭhi nāma dukkhā pabbajitassā”ti muṭṭhipāsāṇena
ambāṭakādīnaṃ rukkhānaṃ tacam koṭṭetvā khādanti, te asmamuṭṭhikā nāma.

Ye pana “pāsāṇena tacam koṭṭetvā vicaraṇam nāma dukkha”nti danteheva
ubbāṭetvā khādanti, te dantavakkalikā nāma.

Ye “dantehi ubbāṭetvā khādanaṃ nāma dukkham pabbajitassā”ti leḍḍudaṇḍādīhi
paharivā patitāni phalāni paribhuñjanti, te pavattaphalabhojanā nāma.

Ye pana “leḍḍudaṇḍādīhi pātetvā paribhogo nāma asāruppo pabbajitassā”ti sayam
patitāneva pupphaphalapaṇḍupalāsādīni khādantā yāpenti, te paṇḍupalāsikā nāma.

Te tividhā - ukkaṭṭhamajjhimaṃmudukavasena. Tattha ye nisinnaṭṭhānato anuṭṭhāya
hatthena pāpuṇaṇaṭṭhāneva patitaṃ gahetvā khādanti, te ukkaṭṭhā. Ye ekarukkhato
aññaṃ rukkham na gacchanti, te majjhimā. Ye taṃ taṃ rukkhamūlaṃ gantvā
pariyesitvā khādanti, te mudukā.

Imā pana aṭṭhapi tāpasapabbajjā imāhi catūhiyeva saṅgahaṃ gacchanti. Kathaṃ?
Etāsu hi saputtabhariyā ca uñchācariyā ca agāraṃ bhajanti. Anaggipakkikā ca
asāmapākā ca agyāgāraṃ bhajanti. Asmamuṭṭhikā ca dantavakkalikā ca

kandamūlaphalabhojanam bhajanti. Pavattaphalabhojanā ca paṇḍupalāsikā ca pavattaphalabhojanam bhajanti. Tena vuttam - “ettāvatā ca bhagavatā sabbāpi tāpasapabbajjā niddiṭṭhā hontī”ti.

281-282. Idāni bhagavā sācariyakassa ambaṭṭhassa vijjācaraṇasampadāya apāyamukhampi appattabhāvaṃ dassetuṃ taṃ kiṃ maññasi ambaṭṭhātīadimāha. Taṃ uttānatthameva. Attanā āpāyikopi aparipūramānoti attanā vijjācaraṇasampadāya āpāyikenāpi aparipūramānena.

Pubbakaisibhāvānuvogaṇṇanā

283. Dattikanti dinnakaṃ. Sammukhībhāvampi na dadātīti kasmā na dadāti? So kira sammukhā āvaṭṭanim nāma vijjaṃ jānāti. Yadā rājā mahārahena alaṅkārena alaṅkato hoti, tadā rañño samīpe ṭhatvā tassa alaṅkāraṇaṃ nāmaṃ gaṇhati. Tassa rājā nāme gahite na demīti vuttuṃ na sakkoti. Datvā puna chaṇḍadivase alaṅkāraṃ āharathāti vatvā, natthi, deva, tumhehi brāhmaṇassa dinnoti vutto, “kasmā me dinno”ti pucchi. Te amaccā ‘so brāhmaṇo sammukhā āvaṭṭanimāyaṃ jānāti. Tāya tumhe āvaṭṭetvā gahetvā gacchatī’ti āhaṃsu. Apare raññā saha tassa atisaṃyābhāvaṃ asahantā āhaṃsu - “deva, etassa brāhmaṇassa sarīre saṅkhaphalitakuṭṭhaṃ nāma atthi. Tumhe etaṃ disvāva āliṅgatha parāmasatha, idaṃca kuṭṭhaṃ nāma kāyasaṃsaggavasena anugacchati, mā evaṃ karoṭhā”ti. Tato paṭṭhāya tassa rājā sammukhībhāvaṃ na deti.

Yasmā pana so brāhmaṇo paṇḍito khattavijjāya kusalo, tena saha mantetvā katakammaṃ nāma na virujjhati, tasmā sāṇipākāraṇaṃ anto ṭhatvā bahi ṭhitena tena saddhiṃ manteti. Taṃ sandhāya vuttam “tiro dussantena mantetī”ti. Tattha tirodussantenāti tirodussena. Ayameva vā pāṭho. Dhammikiṃ anavajjaṃ. Payānti abhiharitvā dinnam. Kathaṃ tassa rājāti yassa rañño brāhmaṇo īdisaṃ bhikkhaṃ paṭiggāheyya, kathaṃ tassa brāhmaṇassa so rājā sammukhībhāvampi na dadeyya. Ayaṃ pana adinnakaṃ māyāya gaṇhati, tenassa sammukhībhāvaṃ rājā na detīti niṭṭhamettha gantabbanti ayamettha adhippāyo. “Idaṃ pana kāraṇaṃ ṭhapetvā rājānañceva brāhmaṇaṃ na añño koci jānāti. Tadeva evaṃ rahassaṃ pi paṭicchannampi addhā sabbaññū samaṇo gotamoti niṭṭhaṃ gamissatī”ti bhagavā pakāsesi.

284. Idāni ayaṃca ambaṭṭho, ācariyo cassa mante nissāya atimānino. Tena tesam mantanissitamānanimadanattham uttari desanaṃ vaḍḍhento taṃ kiṃ maññasi, ambaṭṭha, idha rājātīadimāha. Tattha rathūpatthareti rathamhi rañño ṭhānattham attharitvā sajjitapadesa. Uggehi vāti uggatuggatehi vā amaccehi. Rājāññehīti anabhisittakumārehi. Kiñcīdeva mantananti asukasmim dese taḷākaṃ vā mātikaṃ vā kātuṃ vaṭṭati, asukasmim gāmaṃ vā nigamaṃ vā nagaraṃ vā niveasetunti evarūpaṃ pākāṣamantaṃ. Tadeva mantananti yaṃ raññā mantitaṃ tadeva. Tādisēhiyeva sīsukkhepabhamukkhepādīhi ākārehi manteyya. Rājabhāṇitanti yathā raññā bhāṇitaṃ, tassatthassa sādhanasamattham. Sopi tassatthassa sādhanasamatthameva bhāṇitaṃ bhāṇatīti attho.

285. Pavattāroti pavattayitāro. Yesanti yesam santakaṃ. Mantapadanti vedasaṅkhātāṃ mantameva. Gītanti aṭṭhakādīhi dasahi porāṇakabrāhmaṇehi sarasampattivāsena sajjhāyitaṃ. Pavuttanti aññesaṃ vuttam, vācitantī attho. Samihitanti samupabyūḷhaṃ rāsikataṃ, piṇḍam katvā ṭhapitanti attho. Tadanugāyantīti etarahi brāhmaṇā taṃ tehi pubbe gītaṃ anugāyanti anusajjhāyanti.

Tadanubhāsantīti taṃ anubhāsanti, idaṃ purimasseva vevacanaṃ.
Bhāsītanubhāsantīti tehi bhāsītaṃ sajjhāyitaṃ anusajjhāyanti.
Vācītanuvācentīti tehi aññesaṃ vācītaṃ anuvācenti.

Seyyathidanti te katamehi attho. Aṭṭhakotiādīni tesāṃ nāmāni. Te kira dibbena cakkhunā oloketvā parūpaghātaṃ akatvā kassapasammāsambuddhassa bhagavato pāvācanena saha saṃsanditvā mante ganthiṃsu. Aparāpare pana brāhmaṇā pāṇātipātādīni pakkhipitvā tayo vede bhinditvā buddhavācanena saddhiṃ viruddhe akāṃsu. Netāṃ ṭhānaṃ vijjatīti yena tvaṃ isi bhavēyyāsi, etaṃ kāraṇaṃ na vijjati. Idha bhagavā yasmā - “esa pucchiyamānopi, attano avattharaṇabhāvaṃ ñatvā paṭivācanaṃ na dassatī”ti jānāti, tasmā paṭiññaṃ agahetvāva taṃ isibhāvaṃ paṭikkhipi.

286. Idāni yasmā te porāṇā dasa brāhmaṇā nirāmagandhā anitthigandhā rajojalladharā brahmacārino araññāyatane pabbatapādesu vanamūlaphalāhārā vasiṃsu. Yadā katthaci gantukāmā honti, iddhiyā ākāseva gacchanti, natthi tesāṃ yānena kiccaṃ. Sabbadisāsu ca nesaṃ mettādibrahmavihārabhāvanāva ārakkhā hoti, natthi tesāṃ pākārapurisaguttīhi attho. Iminā ca ambaṭṭhena sutapubbā tesāṃ paṭipatti; tasmā imassa sācariyakassa tesāṃ paṭipattito ārakabhāvaṃ dassetuṃ - “taṃ kiṃ maññasi, ambaṭṭhā”tiādīmāha.

Tattha vicitakāḷakanti vicinitvā apanītakāḷakaṃ. Veṭṭhakanatapassāhīti dussapaṭṭadussaveni ādīhi veṭṭhakehi namitaphāsukāhi. Kuttavālehiṭi sobhākaraṇatthaṃ kappetuṃ, yuttatṭhānesu kappitavālehi. Ettha ca vaḷavānaṃyeva vālā kappitā, na rathānaṃ, vaḷavapayuttattā pana rathāpi “kuttavālā”ti vuttā. Ukkiṇṇaparikhāsūti khataparikhāsu. Okkhittapalighāsūti ṭhapitapalighāsu. Nagarūpakārikāsūti ettha upakārikāti paresāṃ ārohanivāraṇatthaṃ samantā nagaraṃ pākārassa adhobhāge katasudhākammaṃ vuccati. Idha pana tāhi upakārikāhi yuttāni nagarāneva “nagarūpakārikāyo”ti adhippetāni. Rakkhāpentīti tādisesu nāgesu vasantāpi attānaṃ rakkhāpentī. Kaṅkhāti “sabbaññū, na sabbaññū”ti evaṃ saṃsayo. Vimatīti tasseeva vevacanaṃ, virūpā mati, vinicchinituṃ asamatthāti attho. Idaṃ bhagavā “ambaṭṭhassa iminā attabhāvena maggapātubhāvo natthi, kevalaṃ divaso vītivattati, ayaṃ kho pana lakkhaṇapariyesanattaṃ āgato, tampi kiccaṃ nassarati. Handassa satijananattaṃ nayaṃ demī”ti āha.

Dvelakkhaṇadassanavaṇṇanā

287. Evaṃ vatvā pana yasmā buddhānaṃ nisinnānaṃ vā nipannānaṃ vā koci lakkhaṇaṃ pariyesituṃ na sakkoti, ṭhitānaṃ pana caṅkamantānaṃ vā sakkoti. Āciṇṇañcetaṃ buddhānaṃ lakkhaṇapariyesanattaṃ āgatabhāvaṃ ñatvā utṭhāyāsānā caṅkamādhiṭṭhānaṃ nāma, tena bhagavā utṭhāyāsānā bahi nikkhanto. Tasmā atha kho bhagavātiādi vuttaṃ.

Samannesīti gavesi, ekaṃ dveti vā gaṇayanto samānaya. Yebhuyyenāti pāyena, bahukāni addasa, appāni na addasāti attho. Tato yāni na addasa tesāṃ dīpanattaṃ vuttaṃ - “ṭhapetvā dve”ti. Kaṅkhatīti “aho vata passeyya”nti patthanaṃ uppādeti. Vicikicchātīti tato tato tāni vicinanto kicchati na sakkoti daṭṭhuṃ. Nādhimuccatīti tāya vicikicchāya sanniṭṭhānaṃ na gacchati. Na sampasādatīti tato - “paripuṇṇalakkaṇa aya”nti bhagavati pasādaṃ nāpajjati. Kaṅkhāya vā dubbalā vimati vuttā, vicikicchāya majjhimā, anādhimuccanatāya balavatī, asampasādena tehi tīhi dhammehi cittassa kālusiyabhāvo. Kosohiteti vatthikosena paṭicchanne. Vatthaguyheti aṅgajāte

bhagavato hi varavāraṇasseva kosohitaṃ vatthaguyhaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ padumagabbhasamānaṃ. Taṃ so vatthapaṭicchannattā apassanto, antomukhagatāya ca jivhāya pahūtabhāvaṃ asallakkhento tesu dvīsu lakkhaṇesu kaṅkhī ahoṣi vicikicchī.

288. Tathārūpanti taṃ rūpaṃ. Kimettha aññaṇa vattabbaṃ? Vuttametaṃ nāgasenatthereneva milindaraññaṃ puṭṭhena - “dukkaraṃ, bhante, nāgasena, bhagavatā katanti. Kiṃ mahārājāti? Mahājanena hirikaraṇokāsaṃ brahmāyu brāhmaṇassa ca antevāsi uttarassa ca, bāvarissa antevāsīnaṃ soḷasabrāhmaṇānañca, selassa brāhmaṇassa ca antevāsīnaṃ tisatamāṇavānañca dassesi, bhanteti. Na, mahārāja, bhagavā guyhaṃ dassesi. Chāyaṃ bhagavā dassesi. Iddhiyā abhisankharitvā nivāsananivatthaṃ kāyabandhanabaddhaṃ cīvarapārutaṃ chāyārūpakamattaṃ dassesi mahārājāti. Chāyaṃ diṭṭhe sati diṭṭhamyeva nanu, bhanteti? Tiṭṭhatetaṃ, mahārāja, hadayarūpaṃ disvā bujjhanakasatto bhaveyya, hadayamaṃsaṃ nīharitvā dasseyya sammāsambuddhoti. Kalloṣi, bhante, nāgasenā”ti.

Ninnāmetvāti nīharitvā. Anumasīti kathinasūciṃ viya katvā anumajji, tathākaraṇena cettha mudubhāvo, kaṇṇasotānumasanena dīghabhāvo, nāsikasotānumasanena tanubhāvo, naḷaṭacchādanena puthulabhāvo pakāsitoti veditabbo.

289. Paṭimānentoti āgamento, āgamanamassa patthento udikkhantoti attho.

290. Kathāsallāpoti kathā ca sallāpo ca, kathanāṃ paṭikathananti attho.

291. Aho vatāti garahavacanametam. Reti idaṃ hīlanavasena āmantanaṃ. Paṇḍitakāti tameva jigucchanto āha. Sesapadadvayepi eseṇa nayo. Evarūpena kira bho puriso atthacarakenāti idaṃ yādiso tvaṃ, edise atthacarake hitakārake sati puriso nirayaṃyeva gaccheyya, na aññaṇatīti imamatthaṃ sandhāya vadati. Āsajja āsajjāti ghaṭṭetvā ghaṭṭetvā. Amhepi evaṃ upaneyya upaneyyāti brāhmaṇo kho pana ambaṭṭha pokkharasātītiādīni vatvā evaṃ upanetvā upanetvā paṭicchannaṃ kāraṇaṃ āvikaritvā suṭṭhu dāsādibhāvaṃ āropetvā avaca, tayā amhe akkosāpitāti adhippāyo. Padasāyeṇa pavattesīti pādena paharitvā bhūmiyaṃ pātesi. Yañca so pubbe ācariyena saddhiṃ rathaṃ āruhitvā sārathi hutvā āgamāsi, tampissa ṭhānaṃ acchinditvā rathassa purato padasā yevassa gamanaṃ akāsi.

Pokkharasātibuddhūpasāṅkamanavaṇṇanā

292-296. Ativikālotti suṭṭhu vikālo, sammodanīyakathāyapi kālo natthi. Āgamā nu khvidha bhoti āgamā nu kho idha bho. Adhivāsetūti sampaṭicchatu. Ajjatanāyāti yaṃ me tumhesu kāraṃ karoto ajja bhavissati puññañca pītipāmojjañca tadatthāya. Adhivāsesi bhagavā tuṇhībhāvenāti bhagavā kāyaṅgaṃ vā vācaṅgaṃ vā acopetvā abbhantareyeṇa khantiṃ dhārento tuṇhībhāvena adhivāsesi. Brāhmaṇassa anuggahaṇatthaṃ manasāva sampaṭicchīti vuttaṃ hoti.

297. Paṇṭitenāti uttamera. Sahatthāti sahatthena. Santappesīti suṭṭhu tappesi paripuṇṇaṃ suhitaṃ yāvadatthaṃ akāsi. Sampavāresīti suṭṭhu pavāresi, alaṃ alanti hatthasaññaṃ paṭikkhipāpesi. Bhuttāvinti bhuttavantaṃ. Onītapattapāṇinti pattato onītapāṇiṃ, apanītahatthanti vuttaṃ hoti. Onītapattapāṇintipi pāṭho. Tassattho - onītaṃ nānābhūtaṃ vinābhūtaṃ pattaṃ pāṇito assāti onītapattapāṇi, taṃ

onittapattapāṇiṃ. Hatthe ca pattañca dhovitvā ekamante pattam nikkhipitvā nisinnanti attho. Ekamantaṃ nisīdīti bhagavantaṃ evaṃ bhūtaṃ ñatvā ekasmiṃ okāse nisīdīti attho.

298. Anupubbiṃ kathanti anupaṭipāṭikathaṃ. Ānupubbikathā nāma dānānantaraṃ sīlaṃ, sīlānantaraṃ saggo, saggānantaraṃ maggoti etesaṃ atthānaṃ dīpanakathā. Teneva - “seyyathidaṃ dānakatha”ntiādimāha. Okāranti avakāraṃ lāmakabhāvaṃ. Sāmukkaṃsikāti sāmaṃ ukkaṃsikā, attanāyeva uddharitvā gahitā, sayambhūñāṇena diṭṭhā, asādhāraṇā aññesanti attho. Kā pana sāti? Ariyasaccadesanā. Tenevāha - “dukkhaṃ, samudayaṃ, nirodhaṃ, magga”nti. Dhammacakkhūnti ettha sotāpattimaggo adhippeto. Tassa uppattiākāradassanattamaṃ - “yaṃ kiñci samudayadhammaṃ, sabbaṃ taṃ nirodhadhamma”nti āha. Tañhi nirodhaṃ ārammaṇaṃ katvā kiccavasena evaṃ sabbasaṅkhataṃ paṭivijjhantaṃ uppajjati.

Pokkharasātiupāsakattapaṭivedanāvaṇṇanā

299. Diṭṭho ariyasaccadhammo etenāti diṭṭhadhammo. Esa nayo sesapadesupi. Tiṇṇā vicikicchā anenāti tiṇṇavicikicchō. Vigatā kathaṃkathā assāti vigatakathaṃkatho. Vesārajappattoti visāradabhāvaṃ patto. Kattha? Satthusāsane. Nāssa paro paccayo, na parassa saddhāya ettha vattatīti aparappaccayo. Sesaṃ sabbattha vuttanayattā uttānatthattā ca pākaṭamevāti.

Iti sumaṅgalavilāsiniyā dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Ambaṭṭhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια. 1. Σχόλια για το κεφάλαιο για το σύνολο της ηθικής. 3. Σχόλια για την ομιλία στον Αμπάττα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org